

Островський О.С., Яценко А.С.

РОЛЬ І ФУНКЦІЇ ОРНАМЕНТУ В СИСТЕМІ ВИРАЖАЛЬНИХ ЗАСОБІВ МИСТЕЦТВА

Вчені знаходять в печерах і на скелях зображення, зроблені рукою первісної людини, що відобразили його враження від навколишнього світу, життя, природи. Це початки мистецтва, але водночас і початки писемності; тут людина вперше висловила в зображенні свою думку. Ще з первісних часів люди прагнули прикрашати свої оселі та предмети побуту. Від епохи палеоліту залишилися численні речі з каменю, кістки, глини, розпису і різьблені малюнки на стінах печер - все те, що дає можливість реально відчувати і познайомитися з тією частиною зниклого художнього світу, який називається світом мистецтва.

З плином часу у вавилонському та іншими мовами встановилося складовий лист, де переважали знаки, що передають не слово, а склад. З плином часу ієрогліфічне письмо змінювалося і розвивало свою графічну основу. На основі давньоєгипетського демотичного почерку, універсального у вживанні, виник давньогрецький алфавіт, що став родоначальником всіх алфавітів світу. Орнамент у своєму первородний вигляді - це якесь магічне заклинання, яким покривали поверхню ритуальних печер, фігур та посуду. Пізніше ці магічні знаки були перенесені на вишивку, прядку, глиняну іграшку і стали декоративними знаками. Слово "орнамент" походить від латинського *ornamentum*, що означає прикраса. В орнаменті як певного різновиду образотворчого мистецтва відображаються характер і художні особливості культури народу.

Піктографія заповнила життя сучасної людини, частково взявши на себе передачу смислової інформації засобами малюнкової символіки. Герби держав, міст, спільнот, окремих осіб, виробничі марки та емблеми, рекламні знаки, релігійні позначення, наукові символи - усе це піктографія, що діє за принципом: один образ, одна думка.

Книжковий орнамент найбільш часто застосовується в заставках і кінцівках, а також зустрічається в складових рамках, фонах, розетках і прикрашених буквиця.

Технічні прийоми орнаментациї, колірна гама, термінологія візерунків найчастіше є концентрованим вираженням історії народу: його походження, етнічних процесів в період середньовіччя, давніх і сучасних культурних взаємодій з сусідніми народами.

При вивченні ролі і функції орнаменту стає зрозуміло, що значимість його в системі виражальних засобів твору мистецтва набагато більше, ніж функція прикрашення, і не обмежується одним лише прикладним характером. На відміну від кольору, фактури, пластики орнамент може зберегти її навіть у фрагментах. Крім того, ряду орнаментальних мотивів притаманна стійкість, що дозволяє певний мотив використовувати протягом тривалого періоду часу на різних предметах, в різних матеріалах, не позбавляючи його при цьому логіки орнаментальної форми.